

[Poul Dam.]

usikre, og det gør lærerne usikre, og denne usikkerhed medfører psykologisk helt naturligt en reaktion, en frygt for alt det nye, en skræk for alt det, man ikke forstår, en tro på, at bare man vender tilbage til fortiden, så er alt klaret og løst.

Det er indlysende for enhver, der ved lidt om kulturhistorien, at den slags desperate forsøg på at skrue udviklingen tilbage er håbløse, men de kan godt undervejs give meget store problemer og i virkeligheden virke modsat det, som de pågældende mennesker selv ønsker.

Den krampagtige fastholden af fortiden er jo det, som hindrer os i at finde værdier, som det er muligt at opbygge dagens og morgendagens samfund på. Ved at vi bliver ved med det gamle, stiller vi børnene og de unge i en situation, som gør dem rodløse, som gør det umuligt for dem at klare tilværelsen fremover. Hr. Poulsgaard sagde måske mod sin vilje noget vigtigt om de gamle værdier og de nye, vi skulle leve på, men i modsætning til hr. Poulsgaard vil jeg meget gerne være med til at finde de nye værdier, fordi jeg tror, det er forudsætningen for, at vi kan få et godt samfund i fremtiden. Det drejer sig nemlig ikke om at bevare det bestående samfund, det har det ikke gjort siden 1848. Hele folkestyrets grundlag er, at samfundet er under stadig udvikling og skal være det. Det skal blive bedre hele tiden, og det skal alle være med til — det skal også alle institutioner være med til.

Vi tror alle, i hvert fald når vi taler om det, at det er friheden, den fuldstændig frie meningsudveksling og meningsbrydning, der er grundlaget for vort samfund nu og i fremtiden. Det drejer sig om at forstå denne frihed fuldt ud, at tage de fulde konsekvenser af den, ikke at opfatte friheden, som de nationalliberale grundlovsfædre gjorde det, nemlig at friheden var for dem, man kunne lide, og så kun i meget begrænset udstrækning for de andre. Grundtvigs meget citerede ord om frihed for Loke såvel som for Thor har jo nogle ganske interessante undertoner, som jeg vil bede dem, der vil studere Grundtvig, om at kigge nærmere på.

Dette med friheden er let at sige, men det er ganske overordentlig svært at leve med. Vi kan her i denne debat se, at der er nogle mennesker, der mener, at det er i strid

med friheden, at der fremkommer udtryk for synspunkter, som de ikke kan lide. I hvert fald må disse synspunkter ikke fremkomme i skolen og ikke i massemedierne. Det er en interessant opfattelse af friheden. Det er en interessant anvendelse af ordene. Vi er opmærksom på, hvor disse indskrænkninger af friheden kommer fra, og vi er opmærksom på, at vi her står over for en langt større fare for vort demokratiske samfund end den, som kommer fra visse forvirrede pseudomarxistiske lærere.

Det pluralistiske samfund, det samfund, hvor alle synspunkter får lov til at gøre sig gældende, i skolen som i massemedierne, er et svært samfund at leve med. Det kræver hos os alle en ganske overordentlig overbærenhed med tåbelige udtalelser — i den henseende må jeg sige, at det at sidde i folketinget er en god træning — men en sådan overbærenhed må ikke forveksles med den neutrale tolerance, der går ud på, at alt er lige godt, men den er et udtryk for, at alt har lov til at eksistere, og det skal om nødvendigt modvirkes med argumentet, med eksemplet, med det personlige engagement. Det er ganske svære krav at stille til sig selv, og det er måske endnu sværere at stille dem til andre, men det er nødvendige krav, for at vi overhovedet kan få opbygget en god skole og et levende kulturmiljø, som kan være med til at skabe et bedre samfund.

Det er svært at leve med denne frihed, og jeg vil gerne sige, så det ikke kan misforstås, at hverken de mest reaktionære eller de mest patentmarxistiske pædagoger synes at ane, hvad frihed er, for de er, begge grupper, kun interesseret i deres egne synspunkter og ønsker at holde alle andre væk. Men det er nu engang det, der er kravene til os, at leve med denne frihed som en aktiv indsats, hvor man står på sit eget, får lov til at give udtryk for det, engageret, personlighedspræget, og samtidig giver andre den samme ret. Hvis man kunne nå videre i denne retning, ville der måske være kommet noget godt ud af denne debat, og hvis denne debat yderligere havde afsløret nogle af de farer, som virkelig truer den samfundstradition, vi har, så har debatten heller ikke været helt forgæves.

Chr. Christensen (KrF):

Jeg vil gerne give udtryk for min tilfreds-